

**ТУПРОҚЛАРДА КЕЧАДИГАН ДЕГРАДАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ МОНИТОРИНГ
ҚИЛИШДА МАСОФАВИЙ МАЪЛУМОТЛАРНИ ҚЎЛЛАШ ВА КАРТОГРАФИК АСОСЛАР
ЯРАТИШ**

Г. Т. Джалилова

Ўзбекистон Миллий университети Тупроқшунослик кафедраси доценти б.ф.д

А. Р. Маматқулов

Термиз Давлат университети Экология ва тупроқшунослик кафедраси ўқитувчиси

mamamatqulov@tersu.uz

Нуруллаев Азамхон Комилжон ўғли

Тупроқшунослик ва агрокимё

илмий тадқиқот институти изланувчи-тадқиқотчиси

nurullayevazamxon@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Сурхандарё вилояти Бойсун туманида тарқалган тоғ тупроқларида (тўқ тусли бўз тупроқлар, тоғ жигарранг тупроқлар) эрозия жараёнларини келтириб чиқарувчи табиий омилларни ландшафтли ёндашиш асосида ўрганиш ва баҳолаш (ўрганилаётган худуднинг жойлашган жойи, геолого-геоморфологик тузилиши, тупроқ ҳосил қилувчи она жинслари, гидрографияси, иклими, рельефи ва ўсимлиги); ГАТ технологиялари негизида маълумотлар банкини тузиш учун ўрганилган худудда вертикал минтақаланиш бўйича тарқалган тупроқларнинг хосса-хусусиятларини, эрозияга ҳавфлилигини диагностик кўрсаткичлари бўйича маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш; замонавий ГАТ технологияларини қўллаган ҳолда дистанцион маълумотларга ишлов бериш асосида рельефнинг рақамли моделини, шунингдек рельефнинг морфометрик таҳлилини акс эттирувчи картографик асосларни тузиш; ГАТ технологиясининг негизида олинган тупроқ – эрозион тадқиқотлар натижаси бўйича асосий ахборотларни (турли тематик электрон хариталар) тўплаш ва компьютерлаштириш баён этилган.

Калит сўзлар: эрозия, тупроқ, ГАТ технологиялар, вертикал минтақаланиш, рақамли модел, картография, мониторинг, деградация.

ABSTRACT

In this article, the study and assessment of natural factors causing erosion processes in mountain soils (dark gray soils, mountain brown soils) in Boysun district of Surkhandarya region on the basis of landscape approach (location of the study area, geological and geomorphological structure, soil-forming parent rocks, hydrography, climate, relief and vegetation); Collection and analysis of data on the properties of scattered soils on the vertical zoning in the study area, diagnostic indicators of erosion risk to create a database based on GIS technologies; creation of a cartographic basis reflecting the digital model of relief, as well as morphometric analysis of relief on the basis of remote data processing using modern GIS technologies; The collection and computerization of basic information (various thematic electronic maps) based on the results of soil-erosion studies obtained on the basis of GIS technology is described.

Keywords: erosion, soil, GIS technology, vertical zoning, digital modeling, cartography, monitoring, degradation.